

Univerzita Karlova v Praze

Studijní program: Specializace ve zdravotnictví
Studijní obor: Adiktologie

Bc. David Věchet (Autor)

**Konopné trhy v České republice – vyhodnocení dopadů změny v drogové
legislativě z roku 2010**
**Marijuana markets in the Czech Republic - assesment of legislative changes in
2010**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Mgr. Bc. Vendula Běláčková Ph.D.

PRAHA, 2015

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci vypracoval samostatně, a že jsem řádně uvedl a citoval všechny použité prameny a literaturu. Současně prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Souhlasím s trvalým uložením elektronické verze mé práce v databázi systému meziuniverzitního projektu Theses.cz za účelem soustavné kontroly podobnosti kvalifikačních prací.

V Praze, dne 27. 4. 2015

Bc. David Věchet

Poděkování:

Děkuji své vedoucí bakalářské práce Ing. Mgr. Bc. Vendule Běláčkové Ph.D. za odborné vedení, ochotu, trpělivost, podporu a laskavý přístup.

Identifikační záznam:

VĚCHET David, Bc. Konopné trhy v České republice – vyhodnocení dopadů změny v drogové legislativě z roku 2010

Marijuana markets in the Czech Republic - assesment of legislative changes in 2010 Praha, 2015. 33 stran, Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, 1. Lékařská fakulta, Klinika adiktologie 1.LF UK a VFN v Praze. Vedoucí práce Ing. Mgr. Bc. Vendula Běláčková Ph.D.

Abstrakt:

VÝCHODISKA: V roce 2010 došlo v ČR ke změně legislativní úpravy týkající se držení a pěstování konopí. V platnost vstoupil nový Trestní zákoník – zákon č.40/2009 Sb., který definuje dvě nové skutkové podstaty trestných činů, které se týkají přechovávání OPL a jedů (§ 284) a nedovoleného pěstování rostlin obsahujících OPL (§ 285). Zároveň se změna legislativní úpravy týká i přesunu zmíněných trestných činů, pokud jsou spáchány v zákonem definovaném rozsahu, do roviny přestupků. Změna ve vymáhání práva v rámci drogové politiky ČR směrem k uživatelům a malým pěstitelům může být chápána jako jeden z možných způsobů, jak zmíněné osoby nestigmatizovat a vzorec jejich chování označit jako přijatelnější než např. u výrobců nebezpečnějších substancí nebo výrobců pro komerční trh.

METODA: Výzkumným nástrojem pro získání kvalitativních dat byl polo-strukturovaný rozhovor. Pro analýzu dat práce využila metodu zakotvené teorie.

CÍLE: 1) Jak respondenti rozumí legislativní změně z roku 2010?

2) Jak se změnil trh s konopím a chování uživatelů po roce 2010?

3) Jak se liší rizika spojená s různými způsoby obstarávání konopí?

VÝSLEDKY: Výsledky práce přinesly informace o vlivu a adekvátnosti změny drogové legislativy a nastínily její nedostatky s možnými výzvami pro depenalizaci méně společensky nebezpečných vzorců chování.

ZÁVĚRY: Současná legislativa nemá vliv na chování uživatelů a pěstitelů. Nedostatky legislativy jsou spatřovány v nemožnosti předzásobení za současného porušení platné legislativy. Příklon k pěstování pro vlastní potřebu je spojen s rozvojem pěstebních technologií za současné minimalizace nákladů. Pěstování marihuany se rozšířilo i mimo tradiční skupiny uživatelů a pěstitelů z důvodu léčebných účinků.

KLÍČOVÁ SLOVA: marihuanové trhy, drogová politika, kvalitativní výzkum

Abstract:

INTRODUCTION: In 2010, the CR changed the legislative modifications relating to the possession and cultivation of cannabis. The new penal code entered into force and it defined two new criminal offenses relating to possession of drugs and poisons (§ 284) and illegal cultivation of plants containing narcotic and psychotropic substances (§ 285). At the same time legislative concerns and move these crimes when committed in the law defined range into the offenses level. Change in law enforcement in drug policy of the Czech Republic towards users and small growers can be viewed as one of the possible ways to de-stigmatize those persons and to describe pattern of behavior as more acceptable than for dangerous substances manufacturers or producers for the commercial market.

METHOD: The research tool to achieve of qualitative data was semi-structured interview. For data analysis work was used the grounded theory method.

OBJECTIVES: 1) How do respondents understand legislative change in 2010?
2) How did the market change for cannabis users' behavior after 2010?
3) How different risks are associated with different ways of procuring cannabis?

RESULTS: The results yielded information on the impact and adequacy of changes in drug legislation and outlined its shortcomings with potential challenges for de-penalisation of less socially dangerous behavior patterns.

CONCLUSIONS: The current legislation does not affect the behavior of users and growers. Deficiencies of legislation are seen in the inability to frontloading, while is violated the valid legislation. The trend towards cultivation for personal use is associated with the development of growing technologies and with costs minimizing. Growing marijuana spread beyond the traditional user groups and growers due its treatment effects.

KEYWORDS: Marijuana Markets, drug policy, qualitative research

Obsah

ÚVOD.....	1
TEORETICKÁ ČÁST	
1. LEGISLATIVNÍ RÁMEC A JEHO ZMĚNA.....	2
1.1. ZMĚNA PRÁVNÍ ÚPRAVY NA ZÁKLADĚ APLIKACE KONCEPTU EVIDENCE BASED DRUG POLICY.....	2
1.2. ROZLIŠENÍ DROG A JEHO DŮSLEDEK V PSANÉM PRÁVU.....	2
1.3. HRANICE MALÉHO MNOŽSTVÍ.....	3
1.4. PŘESTUPKY.....	3
1.5. KONTEXT NÁRODNÍ LEGISLATIVY A MEZINÁRODNÍHO PRÁVA.....	3
1.6. DEKRIMINALIZACE.....	4
2. MARIHUANOVÉ TRHY V ČR – VÝVOJ PO ROCE 1989.....	5
2.1. ROSTLINNÝ CHARAKTER.....	6
3. DROGOVÁ POLITIKA V DOBĚ PROHIBICE.....	7
4. VÝZVY.....	8
PRAKTICKÁ ČÁST	
5. CÍL PRÁCE.....	9
5.1. VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	9
5.2. METODIKA.....	9
5.3. VÝZKUMNÝ NÁSTROJ.....	10
5.4. VÝZKUMNÝ SOUBOR.....	10
5.5. METODY ANALÝZY DAT.....	11
5.6. SBĚR DAT.....	11
6. VÝSLEDKY.....	12
6.1. KVANTITATIVNÍ DATA O RESPONDENTECH.....	12
6.2. JAK RESPONDENTI ROZUMÍ LEGISLATIVNÍ ZMĚNĚ Z ROKU 2010.....	14
6.3. ZMĚNA TRHU A CHOVÁNÍ UŽIVATELŮ PO ROCE 2010.....	18
6.4. JAK SE LIŠÍ RIZIKA SPOJENÁ S RŮZNÝMI ZPŮSOBY OBSTARÁVÁNÍ MARIHUANY (SAMOPĚSTOVÁNÍ, ČERNÝ TRH AJ.).....	23
7. DISKUZE.....	27
7.1. DISKUZE METODOLOGICKÝCH PROBLÉMŮ.....	27
7.2. DISKUZE VÝSLEDKŮ.....	27
8. IMPLIKACE VÝSLEDKŮ.....	29
9. ZÁVĚRY.....	30
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	31
SEZNAM TABULEK.....	33

Úvod

Od svého raného dospělého věku se pohybuji v blízkosti skupin uživatelů, pěstitelů a prodejců marihuany. Díky svému působení v hudebních projektech jsem měl možnost seznámit se s množstvím subkultur, které jsou s fenoménem kultivace a užívání marihuany spojeny – snowboarding, punk, free tec, post hippies, hardcore, atd. Od počátku devadesátých let jsem mohl sledovat dynamický rozvoj užívání dnes nejužívanější ilegální substance, jejího pěstování, sofistikaci trhu, ale také vývoj v oblasti vymáhání práva, které se často dotýkalo mého nejbližšího okolí.

Zažil jsem přerod marihuanové scény od sdílení v omezených skupinách zmíněných post hippies a undergroundu směrem k dnešnímu masovějšímu užívání napříč společnostmi. Způsoby pěstování se v průběhu let posouvaly od pěstování v otevřené krajině (za použití různých druhů kamufláží a předcházení nechtěným sklizním) k stále rozšířenějšímu in door pěstování, které dnes zažívá díky globálnímu trhu a velmi silnému upgradeu domácí scény svůj boom.

Současně jsem se nespočetněkrát účastnil různých druhů debat a diskuzí o stavu legislativy, možnostech její změny. V průběhu let jsem se seznamoval s literaturou, která se týká jak samotné marihuany, jejich účinků na uživatele z pohledu drogového užívání ale také z pohledu léčebného prostředku, začal jsem se seznamovat s drogovou politikou a jejími „evidence based“ východisky.

Práce ve své teoretické části popisuje změnu v drogové legislativě, zamyšlení nad směřováním drogové politiky a popis marihuanových trhů v ČR.

V praktické části je pak popsán kvalitativní výzkum týkající se vzorců chování při marihuanových transakcích, vnímání legislativní změny pěstiteli, prodejci a uživateli marihuany včetně diskuze nad výsledky a metodologií a včetně závěrů výzkumu.

Nedílnou součástí bakalářské práce byl výzkum se všemi jeho aspekty od výběru respondentů, přes sběr kvalitativních dat, jejich přepis a analýzu. Byla to pro mne neopakovatelná zkušenost, za kterou jsem vděčný.

Hlas aktérů na marihuanové scéně by měl být participujícím prvkem plánování strategií drogové politiky, neboť kromě jiných se i jich tato politika také bezprostředně týká.

TEORETICKÁ ČÁST

1. LEGISLATIVNÍ RÁMEC A JEHO ZMĚNA

„Dne 1. ledna 2010 nabyl účinnosti zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, který nahradil dosavadní trestní zákon z roku 1961.“ (Mravčík et al., 2011) „Nový trestní zákoník přináší změny i pro oblast drogové kriminality, z nichž část vyplývá z nové formulace skutkových podstat jednotlivých drogových trestných činů a část z celkové změny koncepce trestního práva hmotného v ČR. Z těchto koncepčních změn má pro oblast postihu drogové kriminality značný význam přechod z materiálního pojetí trestného činu na pojetí formální. Materiální pojetí trestných činů dávalo soudům možnost při konkrétním hodnocení trestných činů zvažovat společenskou nebezpečnost trestného činu. Nově zavedené formální pojetí trestného činu na jednu stranu v zásadě vylučuje možnost poukazovat na nízký stupeň nebezpečnosti jednání pachatele pro společnost (jak tomu bylo např. u případů pěstování konopí pro léčebné účely), na druhou stranu může zvýšit právní jistotu a vymahatelnost práva s ohledem na jasně vymezené znaky skutkových podstat u drogových trestných činů“ (Zeman & Gajdošíková, 2010).

Nová právní úprava přináší částečné rozdělení drog podle zdravotních a společenských rizik, které z jejich užívání mohou plynout pro jejich uživatele. Rozlišuje v tomto ohledu konopné a ostatní drogy u pěstování konopí pro vlastní potřebu a jeho držení pro vlastní potřebu. (Mravčík et al., 2011)

1.1. ZMĚNA PRÁVNÍ ÚPRAVY NA ZÁKLADĚ APLIKACE KONCEPTU EVIDENCE BASED DRUG POLICY

Podstatnou změnou v trestním právu hmotném je ustanovení § 284 Přechovávání omamné nebo psychotropní látky a jedu, které zohledňuje požadavek odborné společnosti a praxe a současně navazuje na usnesení vlády ČR z roku 2001 rozlišit různé druhy omamných a psychotropních látek. Zmíněné usnesení vlády ČR č. 1177/01 z roku 2001 a č. 753/03 z roku 2003 vychází ze studie PAD – Projekt analýzy dopadů novelizace drogové legislativy (Zeman & Galdošíková, 2010). Zmíněná studie tak dala podnět k budoucí změně legislativy. (Rosmarin & Eastwoodová, 2012). Může jít tak o jeden z důkazů tzv. evidence based policy, resp. evidence based drug policy. Jedná se o koncept a zásadní paradigma moderní drogové politiky, které bylo přijato z lékařství a znamená „pečlivé, výslovné a uvážlivé používání nejlepších současných důkazů při rozhodování o péči o jednotlivé pacienty“ (Sackett et al., 1996). V kontextu drogové politiky se tento koncept týká používání vědeckých důkazů při nastavování intervencí v rámci jednotlivých pilířů (Ferri & Bo, 2012).

1.2. ROZLIŠENÍ DROG A JEHO DŮSLEDEK V PSANÉM PRÁVU

Rozlišení různých druhů omamných a psychotropních látek má v praxi následek různě vysokého postihu v případě, je-li naplněna skutková podstata trestného činu. Nižší sazba se

použije podle odst. 1 v případě, kdy přechovávanou látkou jsou konopné drogy v množství větším než malém. Vyšší sazba se použije podle odst. 2 v případě, kdy přechovávanou látkou jsou jiné než konopné drogy v množství větším než malém. Pokud se jedná o přechovávání v množství větším, resp. značném podle § 3 a 4, nový trestní zákoník nečiní rozdíl mezi typy jednotlivých látek.

Tzv. privilegovaným trestným činem se stává pěstování rostlinných drog – konopí, hub atd. – podle § 285 Nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku. Trestní právo tak dává přednost zmíněné klasifikaci před výrobou drogy. Podobně jako u držení drogy, resp. přechovávání omamné nebo psychotropní látky a jedu i zde platí, že trestným činem se stává toto chování v případě pěstování ve větším než malém množství. V případě marihuany se jedná o množství větší než 5 rostlin (Běláčková et al., 2015).

1.3. HRANICE MALÉHO MNOŽSTVÍ

Co je hranice malého množství, pak v době novelizace trestního zákoníku určovalo podle § 289 trestního zákoníku Nařízení vlády č. 467/2009 Sb., které však bylo náležením Ústavního soudu sp. zn. Pl ÚS 13/12 ze dne 23. července 2013, vyhlášeného ve Sbírce zákonů pod č. 259/2013 Sb. zrušeno. Nově je malé množství upraveno v příloze stanoviska Tpjn 301/2013 Nejvyššího soudu ČR. (Nejvyšší soud ČR) Pod hrozbou peněžitého trestu do výše 15 000 Kč a zabavení marihuany lze přechovávat pro vlastní potřebu maximálně 10 gramů usušené drogy, původně 15 gramů.

1.4. PŘESTUPKY

Méně závažné formy jednání uvedeného v § 284 a 285 jsou pak považovány za přestupky podle zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, platné znění. Vždy je potřeba určit množství přechovávané omamné nebo psychotropní látky nebo pěstované rostliny a na stanoveném množství pak závisí, zda se jedná o trestný čin nebo přestupek. V praxi platí, že jakékoliv jiné nakládání s omamnou nebo psychotropní látkou je vždy považováno za trestný čin, ať už je tento spáchán v jakémkoliv množství (Zeman & Gajdošíková, 2010). Současně k tomu je třeba podotknout, že každé nakládání s návykovou látkou je postižitelné, ať už uložením trestu podle trestního zákoníku, nebo podle zákona o přestupcích.

1.5 KONTEXT NÁRODNÍ LEGISLATIVY A MEZINÁRODNÍHO PRÁVA

Platné zákonné normy týkající se marihuany v ČR vychází z mezinárodních závazků, které byly v rámci mezinárodního společenství uzavřeny a ČR byly ratifikovány – Jednotná úmluva o omamných látkách z roku 1961, Úmluva o psychotropních látkách z roku 1971 a Úmluva proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami z roku 1988. Jsou to tři základní mezinárodní multilaterální právní smlouvy, které určují podobu nejen národních legislativ ale i podobu mezinárodních a národních drogových politik. Pro země, které tyto

úmluvy ratifikovaly, vyplynula povinnost re-kodifikovat národní systém práva. Tento převod mezinárodních závazků do legislativ států podléhá specifickým potřebám národního práva (Miovský et al., 2008).

1.6 DEKRIMINALIZACE

V praxi tak existují různé způsoby režimů kontroly nakládání s marihuanou. Jedná se o systém úplné prohibice, částečné dekriminalizace a úplné dekriminalizace (Miovský et al., 2008). Česká republika patří ke státům, které se díky výše uvedené změně národní drogové legislativy řadí k těm liberálnějším se statutem částečné dekriminalizace (Rosmarin & Eastwoodová, 2012). Dekriminalizací se rozumí zrušení trestně právního postihu za současné eventuality uplatnění správního postihu (Rosmarin & Eastwoodová, 2012).

2. MARIHUANOVÉ TRHY V ČR – VÝVOJ PO ROCE 1989

Marihuanová scéna v ČR prochází podobně jako marihuanová mezinárodní scéna zajímavým vývojem. Tento vývoj je ovlivněn řadou aspektů a z pohledu transdisciplinární vědy je zajímavé sledovat kauzální vztahy mezi těmito aspekty a přinášet celostní pohled na danou problematiku. Masivnější rozvoj užívání marihuany je v ČR spojen hlavně s pádem železné opony, která znamenala celkovou liberalizaci společenského života. Spolu s touto liberalizací se v tehdejší Československu začíná rozmáhat i užívání nelegálních substancí (Miovský et al., 2008). Kontext s evropským, potažmo globálním vývojem je ovšem zřejmý, v průběhu 80. a 90. let dochází k pravidelným záchytům marihuany na letištích a v přístavech celého světa (Decorte & Potter & Bouchard, 2011). Přesto hlavním zdrojem marihuany v raných devadesátých letech jsou samozásobitelské kruhy ze skupin bývalého disentu a undergroundu. Tehdy se jednalo o marihuanu pěstovanou výhradně outdoor bez větší snahy o její šlechtění. Marihuana byla sdílena převážně v rámci skupin přátel zdarma.

Otevření hranic a možnost cestovat do oblastí s produkcí potentní marihuany nebo hašiše, současně s expanzí fungujících zločineckých organizací, které svá odbytíště hledaly i mimo tradiční do té doby fungující trhy, tranzitní charakter Československa pak mají vliv na rozvoj otevřenější nejen marihuanové scény. (Miovský et al., 2008; Bandinelli et al., 1996) V kontextu drogové politiky má vliv na rozvoj drogové potažmo marihuanové scény reorganizace a restrukturalizace výkonných bezpečnostních složek vymáhajících právo. Marihuana je nejen dovážena různými způsoby z producentů tradičních oblastí Blízkého Východu, Severní Afriky, Španělska nebo z Nizozemí, ale v tehdejší Československu se začíná masověji pěstovat v řadách konzumentů, opět převážně outdoor způsobem. (Miovský et al., 2008, Běláčková & Zábanský, 2014)

Zvyšování poptávky s sebou přináší vznik segmentovaného trhu s marihuanou, ať už se jedná o prodej importované marihuany a hašiše, nebo o prodej outdoor pěstovaného konopí.

Od poloviny 90. let se trh komercializuje a současně vznikají regionální scény v jednotlivých regionech České republiky, víceméně se nabalují na původní okruhy uživatelů a pěstitelů marihuany z předcházejících let. Výjimkou je hlavní město Praha, kde vzniká otevřená drogová scéna velkoměstského charakteru. Cena marihuany je ovlivněna způsobem jejího získávání a dochází k diferenciaci cen mezi venkovní marihuanou převážně z domácích zdrojů a indoor marihuanou pocházející z importu. Samostatnou kapitolou je obchodování hašišem, který byl obchodován stabilně od počátku 90. let (Miovský et al., 2008).

Pozdní 90. léta jsou pak ve znamení rozvoje pěstování indoor způsobem (Běláčková & Zábanský, 2014). Je zajímavé, že tento trend je časově spojen s novou právní úpravou, která na základě novely trestního zákoníku č. 112/1998 Sb. zavedla do té doby nepoužívanou skutkovou podstatu trestného činu držení omamné nebo psychotropní látky pro vlastní potřebu. Skutková podstata tohoto trestného činu spočívala v nedovoleném držení omamné a psychotropní látky v množství větším než malém. Tato množství pak byla stanovena pro bližší orientaci a použití v praxi policejním prezídiem a Nejvyšším státním zastupitelstvím. (Miovský et al., 2008)

Miovský et al. (2008) uvádí, že v tomto období bylo vysledováno jisté spojení mezi novou legislativou a tím, že tradiční pěstitelé přestali pěstovat marihuanu. Změna zákona tak vedla jednak ke změně vzorců chování u pravidelných uživatelů, kteří začali s sebou do společnosti nosit pouze únosná, zákonem regulovaná množství marihuany a jednak u pěstitelů samozásobitelů, kteří se zpětně vraceli k nákupu marihuany na černém trhu. Nastupující trend pěstování marihuany indoor způsobem má spíše než změna legislativy strach outdoor pěstitelů z možných krádeží pěstované marihuany. Dalším trendem je import marihuany z Nizozemí. Cena produktu z uvedených zdrojů se ustaluje na 250,00 Kč za gram pro koncového zákazníka. Respondenti studie uvádí i cenu 300,00 Kč za gram (Běláčková & Zábranský, 2014).

V polovině první dekády nového tisíciletí je v oblasti zkoumání marihuanových trhů vysledován trend rozvoje velkopěstíren indoor marihuany provozovaných občany vietnamské národnosti. Tento trend je u zmíněných vietnamských pěstitelů vysledován v rámci rozsáhlých intervencí na tržnicích s padělanými značkami. Přestože byla většina marihuany, kterou vietnamští pěstitelé vypěstovali, určena na export do okolních sousedících zemí, nezanedbatelné množství skončilo na českém marihuanovém trhu (Běláčková et al., 2015). Marihuana nebyla v případě vietnamských pěstíren příliš kvalitní, přesto na trhu vytlačila původní vnitrozemské zdroje z důvodu dumpingových cen, které při kilogramových obchodech klesly z původních 130,00 Kč na 90,00 Kč. Dumpingové ceny vymazaly jednu úroveň trhu a snížily celkové marže prodejců (Běláčková et al., 2015).

Následný trend konce první dekády spíše vypovídá o návratu ke kvalitní marihuaně, samopěstitelé pěstující indoor způsobem se snažili vzhledem k tomu, že se jedná současně o uživatele, upřednostnit kvalitu před kvantitou. Indoor pěstování s sebou nese vysoké náklady, které se v některých případech blíží tržní ceně a proto se indoor pěstitelé uchylují k prodeji části své produkce v rámci malých uživatelských sítí. Současně s tímto trendem však existují producenti orientovaní primárně na business. Cena produktu je pak 200,00 Kč u koncového zákazníka za gram. Současně s uvedeným trendem se nezávisle stále pěstuje konopí outdoor způsobem a to vzhledem k bio-čistotě produktu a také díky dokonalejší genetice, která umožňuje pěstovat potentní kultivary. V rámci uvedené studie jsou vysledovány trendy spontánního darování výpěstků od hrdých pěstitelů uživatelům (Běláčková & Zábranský, 2014).

2.1 ROSTLINNÝ CHARAKTER

Rozvoj pěstování marihuany pak souvisí se specifickými vlastnostmi této látky. Zásadním aspektem globálního šíření pěstování marihuany je její rostlinná povaha. To, že se nejedná pouze o drogu ve smyslu omamné a psychotropní látky, že je možno marihuanu pěstovat i v jiných než tradičních oblastech, že lze tuto drogu aplikovat bez složitějších procesů přípravy, jsou vlastnosti, které zapříčinily její globální pěstování. Oproti jiným přírodním produktům, které se bez další syntézy mohou užívat, jako je opium, nebo koka, má marihuana tu výhodu, že jak je výše zmíněno, její pěstování je možné i v mírných oblastech severní i jižní polokoule (Decorte & Potter & Bouchard, 2011).

3. DROGOVÁ POLITIKA V DOBĚ PROHIBICE

Drogová politika je definována jako souhrn zásad, cílů a opatření navržených a prováděných k řešení problému drog, zejména nezákonných, na úrovni místní, státní nebo mezinárodní. Zásadní pilíře moderní drogové politiky jsou prevence, harm reduction, léčba a resocializace a vymáhání práva čili represe.

Jak je výše zmíněno, manévrovací prostor pro subjekty působící na poli drogové politiky je limitován mezinárodní právní úpravou. V roce 1961 tak podepsáním Úmluvy, jakkoliv se k ní přidávaly státy postupně v dalších letech, byly položeny právní rámce tzv. války proti drogám. Tento mezinárodní právní akt je vyvrcholením dlouholetých snah zejména USA stanovit pevný rámec regulace mezinárodního obchodu s drogami. Jedním z cílů bylo omezení užívání marihuany do 25 let od podepsání zmíněné Úmluvy (Miovský et al., 2008). Ve stejné době tedy v 60. letech je evidována zvýšená poptávka po marihuaně ve vyspělém světě (Decorte & Potter & Bouchard, 2011). Paradoxně hned v počátcích světového tažení nejen proti marihuaně sledujeme protichůdné tendence. Další takovou tendencí je snaha působit na osvědčené vzorce chování, které podle některých psychologů měly v dějinách zásadní vliv na obnovu kulturního potenciálu lidstva. Jedná se o užívání návykových látek.

50 let od nastavení pravidel mezinárodní drogové politiky vydává Globální komise pro drogy dokument, ve kterém vyzývá k ukončení zmíněného represivního tažení a ve vztahu k marihuaně v základní koncepci uvádí, že je potřeba podpořit experimentování jednotlivých vlád směrem k dekriminálnímu. Současně vyzývá k ukončení stigmatizace, marginalizace a trestání uživatelů drog, kteří svým chováním nečiní škodu ostatním. (Global Commission on Drug Policy, 2011)

Již v roce 1994 u příležitosti symposia Zakázané drogy – od zločineckého monopolu k legalizaci konaného v Neapoli zaznělo, že se svět již třicet let drží přístupu, který znamená finanční profit pro nadnárodní zločin, a újmu pro národní rozpočty za poskytování monopolu zločineckým organizacím. K těmto nákladům patří obvykle promarněné výdaje na prevenci; náklady na represivní výdaje na byrokracii; policii, soudy a vězeňství; cena korupce ze strany zločinu snižující spolehlivost systému; zdravotnické výdaje způsobené např. nabídkou nekvalitních drog; škody za zločin, násilí, které není způsobeno účinkem podané drogy, nýbrž potřebou získat na ní peníze; zátěž pro ekonomiku, peníze zaplacené konzumenty a představující z 90 % daň zločinu za organizaci monopolního systému; cena prostoru, práce a kapitálu, jež jsou uloupeny z legálního trhu. (Bandinelli et al., 1996) Takto nastavený koncept drogové politiky může nahrávat jen teroristům, kteří mají díky 90 % přírůžce z prohibice zajištěny enormní zisky, politikům, kteří mohou lépe ovládat lidi v zajetí strachu z drog nebo teroristů a policistům z protidrogových jednotek, kteří mají zajištěny dobré příjmy. (Miovský et al., 2008)

4. VÝZVY

Studie mapující trendy první poloviny druhé dekády pak mají před sebou jasné výzvy, kterými jsou zejména změna legislativy v oblasti pěstování a držení marihuany, možnost nákupu léčebného potentního konopí v lékárnách a jeho předepisování na některé diagnózy a v neposlední řadě zásahy Národní protidrogové centrály v growshopech na celém území ČR.

PRAKTICKÁ ČÁST

5. CÍL PRÁCE

Cílem bakalářské práce bylo získat přehled o marihuanových trzích v České republice a analyzovat situaci v oblasti pěstování a užívání marihuany v České republice po roce 2010, kdy došlo ke změně legislativy v této oblasti. Současně se výzkum zaměřil na problematiku vlivu změny trestněprávních norem na chování zmíněných uživatelů a pěstitelů a na případné změny tržních mechanismů a background nakládání s marihuanou v důsledku těchto změn. Jedná se například o cenu marihuany na trhu, velikost a podobu komerčního trhu, kvalitu nabízeného či sdíleného produktu.

Dlouhodobým cílem výzkumu bylo a je podložení drogové politiky racionálními argumenty a daty, na jejichž základě by měla být činěna efektivní rozhodnutí. Tento cíl se odvolává na pravidla evidence based politiky a také na pravidlo zapojení v tomto případě dlouhodobých uživatelů a pěstitelů konopí do procesu tvorby této politiky.

5.1 VÝZKUMNÉ OTÁZKY

V bakalářské práci jsem stanovil následující výzkumné otázky:

- 1) Jak respondenti (uživatelé a pěstitelé marihuany) rozumí legislativní změně z roku 2010?
- 2) Jak se změnil trh s marihuanou a chování uživatelů a pěstitelů po roce 2010?
- 3) Jak se liší rizika spojená s různými způsoby obstarávání si marihuany (pěstování, černý trh aj.)

5.2. METODIKA

Výzkumná část bakalářské práce je založena na kvalitativním výzkumu. V přípravné fázi byly definovány cíle výzkumu a výzkumné otázky, spolu s tím byly definovány způsoby dosažení cíle. Struktura rozhovoru se opírala o výzkumný nástroj – polo-strukturovaný rozhovor vytvořený pro účely studie Marihuanové trhy v České republice – vyhodnocení různých přístupů protidrogových politik. Zmíněný nástroj byl doplněn o sérii otázek, které se týkají cíle této bakalářské práce. Následně byli kontaktováni respondenti výzkumu z řad dlouhodobých uživatelů a pěstitelů marihuany. Sběr dat proběhl formou zmíněného rozhovoru, který byl nahráván. Poté následoval jeho přepis a kvalitativní analýza autenticky přepsaného textu. Výsledky výzkumu jsou níže prezentovány v rámci jednotlivých výzkumných otázek a jsou doplněny o pasáže autentických přepisů rozhovorů s respondenty pro bližší ilustraci.

Východiskem pro výzkum byla změna legislativní úpravy týkající se držení a pěstování marihuany, ke které došlo v roce 2010. V tomto roce vstoupil v platnost nový Trestní zákoník – zákon č. 40/2009 Sb., který definuje dvě úplně nové skutkové podstaty trestných činů.

Jedná se o trestný čin přechovávání omamných a psychotropních látek a jedů ve znění prvního odstavce § 284 uvedeného zákona a o trestný čin nedovoleného pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku ve znění prvního odstavce § 285 uvedeného zákona. Jsou-li uvedené trestné činy spáchány v množství menším než zákonem definovaném, je tento druh chování považován jako přestupek. Změna ve vymáhání práva v rámci drogové politiky ČR směrem k uživatelům a samopěstitelům marihuany tak může být, nejen samotnými zmíněnými aktéry, chápána jako jeden ze způsobů, jak se vypořádat s výzvami současné drogové politiky obecně – nestigmatizovat uživatele relativně méně nebezpečných substancí, dekriminlizovat tyto uživatele, podporovat různé způsoby právní regulace v oblasti držení a výroby marihuany, koky atd. Tento trend, který ustupuje od represivně založené drogové politiky, může být chápán aktéry na drogových trzích také různými způsoby.

5.3. VÝZKUMNÝ NÁSTROJ

Jako výzkumný nástroj pro získání kvalitativních dat byl použit polo-strukturovaný rozhovor. Jednalo se o výzkumný nástroj Kliniky adiktologie vytvořený pro účely studie Marihuanové trhy v České republice – vyhodnocení různých přístupů protidrogových politik; s podporou Foundation Open Society Institute (OSI – ZUG), Global Drug Policy Programme (*studie byla realizována v roce 2010 v ČR a v USA*). Výzkumný nástroj tvoří vstupní kvantitativní dotazník, jehož cílem je získat základní socio – demografické charakteristiky respondentů a informace o užívání návykových látek. Následuje rozhovor, jehož cílem je přenesení výzkumníka do situací, kterých byli respondenti účastni, a to takovým způsobem, jakoby se jich výzkumník účastnil sám. Tento rozhovor se týká různých oblastí nakládání s marihuanou (sdílení, prodej, nákup, darování atd.) a popisuje tyto oblasti nakládání z různých úhlů pohledů (situace, místo, motivace, rizika atd.). Na tuto část navazují otázky, které se týkají vlivu změny legislativy na chování respondentů, porozumění legislativní změně a vnímání rozdílných rizik při různých způsobech získávání marihuany a také je zde prostor pro doplnění dalších skutečností ze strany respondentů.

5.4. VÝZKUMNÝ SOUBOR

Výzkumný soubor tvořilo celkem 15 dlouhodobých uživatelů a pěstitelů marihuany z dvou oblastí ČR – ze severozápadní části (celkem 12 respondentů) a z jihovýchodní části (celkem 3 respondenti). Respondenti byli v první fázi osloveni výzkumníkem (*jednalo se o 2 respondenty v SZ části a jednoho respondenta v JV části*) a následně metodou sněhové koule došlo k rozšíření výzkumného souboru na uvedený počet. Důvod výběru vycházel z designu výzkumu, který je založen na analýze situace na marihuanových trzích na základě dat získaných od přímých aktérů. Rozsah souboru je zvolen s ohledem na možnosti realizace výzkumu a další zpracování dat.

Do výzkumu byly zapojeny osoby z řad uživatelů, pěstitelů a prodejců marihuany, proto byly použity v rámci výzkumu postupy, které zaručily zachování jejich anonymity. S těmito postupy byli jednotliví respondenti seznámeni před samotným začátkem rozhovoru. Jednalo se hlavně o zvolení náhodného jména - přezdívky; neuvádění žádných informací, které by vedly k identifikaci respondenta; neuvádění informací, které by vedly k identifikaci dalších osob, o kterých respondenti hovořili; nekontaktování dalších doporučených respondentů autorem; uložení audiozáznamů rozhovorů v počítači pod heslem a úplné smazání těchto záznamů po jejich přepisu. V průběhu rozhovoru mohli respondenti rozhovor kdykoliv přerušit.

5.5. METODY ANALÝZY DAT

Analýza získaných dat byla provedena metodou zakotvené teorie. Jednotlivé přepsané texty rozhovorů byly pomocí softwaru NVIVO postupně kódovány způsobem otevřeného kódování do jednotlivých nodes – kódů. Tyto kódy byly postupně doplňovány s přibývajícím analyzovanými zdroji (*přepsané rozhovory s respondenty*), případně vznikaly významově odlišné – nové kódy s odlišným označením. Skupiny kódů, které se nejvíce dotýkají výzkumných otázek, byly následně seskupeny do kategorií. Po seskupení do kategorií byla z těchto kódů následně indukována teorie.

Socio - demografické údaje respondentů a informace o užívání návykových látek těmito respondenty byly zpracovány základními statistickými metodami.

5.6. SBĚR DAT

Sběr dat probíhal v období duben až červen roku 2014 v závislosti na postupném nabalování sněhové koule. Všechny rozhovory proběhly po předcházející domluvě s respondenty v jejich přirozeném prostředí. Jednalo se o jejich domácnosti, přílehlé prostory (zahradu, garáž), a ve třech případech o zkušebny hudebních souborů. Respondenti v sledu času, jak byli oslovováni svými přáteli, používali telefonický kontakt výzkumníka k domluvě času a místa setkání. Po seznámení s účelem výzkumu následoval výběr jména - přezdívky respondenta a následně po zapnutí nahrávacího zařízení byl každému z respondentů přečten informovaný souhlas. Tento souhlas byl respondentem současně verbálně vyjádřen. Jako nahrávací zařízení byl použit mp3 přehrávač a rekordér. Rozhovory v uvedeném rozlišení byly ukládány do složky v uzamčeném počítači. Délka rozhovorů byl v průměru 95 minut, vše samozřejmě v závislosti na sdílnosti respondentů, jejich volném času, případně v závislosti na nepředvídaných okolnostech (*telefonáty, projíždějící motocykly atd.*). Osm respondentů výzkumníkovi v průběhu, či po ukončení rozhovoru výzkumníkovi zpřístupnilo – aniž by výzkumník toto požadoval – místo, kde konopí pěstovali. Všechny rozhovory proběhly ke spokojenosti obou stran v klidné atmosféře.

Tabulka 1: posloupnost jednotlivě vedených rozhovorů

Jméno	datum
URINAL	4.4.2014
KOJCHEK	31.5.2014
CUBESH	31.5.2014
INDIÁN	7.6.2014
HAMPEJS	8.6.2014
TAKE-SHI	8.6.2014
MT	15.6.2014
BIRKE	16.6.2014
KVJETA	20.6.2014
PŘEMYSL ORÁČ	20.6.2014
HRANOL	20.6.2014
PES	20.6.2014
KOPEJTKO	21.6.2014
LAMB	21.6.2014
TUKAN	22.6.2014

Po fázi sběru dat následovala v období prosinec 2014 a leden 2015 fáze přepisu rozhovorů. Rozhovory byly přepisovány pomocí demo softwaru Listen'n'Write, který umožňuje segmentaci nahrávky pro pohodlné psaní, nebo zpomalení textu při nesrozumitelném či rychlém projevu respondenta. Zmíněný software umožňuje v rámci jednoho programu poslech i zápis, přesto výzkumník využil možnost zapisovat rozhovory do podoby MS Office word dokumentů za použití dvou laptopů. Po fázi přepisu rozhovorů byly rozhovory s respondenty z počítače smazány. Přepsané rozhovory byly poskytnuty k nahlédnutí vedoucímu práce.

Na fázi přepisu rozhovorů navázala v měsících únor a březen 2015 fáze analýzy sesbíraných dat formou výše zmíněného kódování za použití softwaru NVIVO, resp. demoverze tohoto softwaru a následná kategorizace kódů a indukce teorií.

Personálně byly zmíněné fáze výzkumu zajištěny osobou autora práce samozřejmě s přispěním respondentů při oslovování dalších subjektů souboru respondentů. Respondenti se zmíněné studie účastnili bez nároku na finanční odměnu.

Pro realizaci sběru dat, přepis rozhovorů a jejich analýzu byly použity technické prostředky výzkumníka: výše zmíněný mp3 rekordér zn. Philips, lehký a přenosný laptop s uzamčeným účtem zn. Acer, laptop pro přepis zn. hp a uvedené softwary pro přepis a analýzu rozhovorů Listen'n'Write a NVIVO 11.

6. VÝSLEDKY

6.1. KVANTITATIVNÍ DATA O RESPONDENTECH

Výzkumný soubor čítal celkem 15 respondentů, jednalo se o 13 osob mužského pohlaví a 2 osoby ženského pohlaví.

V posledním roce nekouřil marihuanu jediný respondent, zbylých 14 respondentů ano. Prevalence užití marihuany v posledním měsíci se týkala 12 respondentů a 3 respondenti poslední měsíc od marihuany abstinovali. Frekvence užívání u kuřáků s uvedenou měsíční prevalencí se pohybovala u 9 respondentů mezi 5 až 7 užitími za týden, u 2 respondentů mezi 3 až 4 užitími za týden a u 1 respondenta se jednalo o frekvenci menší než 1 užití za týden.

10 respondentů vykazalo prevalenci užití jiné ilegální substance v posledním roce, z toho 3 respondenti vykazali prevalenci užití další ilegální substance v posledním měsíci s frekvencí menší než 1 užití za týden. U 5 respondentů se jednalo o užití kokainu, u 1 respondenta se jednalo o užití lysohlávek, u 1 respondenta se jednalo o užití metamfetaminu, u 1 respondenta se jednalo o užití MDMA, u 1 respondenta se jednalo o užití lysohlávek a kokainu a u 1 respondenta se jednalo o užití MDMA a metamfetaminu.

Marihuanu pěstovalo 10 respondentů, z toho 7 pěstitelů vypěstovalo poslední úrodu outdoor způsobem, 2 pěstitelé indoor způsobem a 1 pěstitel kombinuje oba dva způsoby pěstování.

Průměrný věk prvního užití marihuany byl u respondentů 16,4 let. Všech 15 respondentů uvedlo, že obstarání konopí je pro ně velmi snadné.

Zkušenost s prodejem marihuany mělo 5 respondentů, z toho 2 respondenti prodávali marihuanu opakovaně čistě za účelem zisku, 1 respondent pře-prodal v posledním roce malá množství marihuany kamarádovi a dvakrát se účastnil jako kurýr předání většího množství marihuany v rámci okruhu přátel sdružených kolem pěstitele – prodejce, 1 respondent prodal konopí kamarádovi pouze v jednom případě a 1 respondent je pěstitelem – prodejcem pro malý uzavřený okruh přátel.

11 respondentů mělo v době výzkumu ukončené středoškolské vzdělání maturitní zkouškou, 2 respondenti byli vyučeni a 2 respondenti byli vysokoškoláci s titulem Bc.

Z hlediska zaměstnanosti bylo 9 respondentů v zaměstnaneckém poměru, 2 respondenti podnikali na základě živnostenského oprávnění, 1 respondent byl v invalidním důchodu, 1 respondent byl osobou bez zdanitelných příjmů a 1 respondent byl evidován jako uchazeč o zaměstnání na Úřadu práce.

Z hlediska příjmů mělo 9 respondentů měsíční příjem v rozmezí 15 – 25 000,00 Kč, 4 respondenti měli měsíční příjem 5 – 15 000,00 Kč a 2 respondenti měli měsíční příjem 25 – 40 000,00 Kč.

Z hlediska rodinného stavu bylo v době výzkumu 5 respondentů svobodných, 6 respondentů uvedlo, že žijí ve vztahu s dětmi, 3 respondenti uvedli, že žijí ve vztahu bez dětí a 1 respondent uvedl, že žije s manželkou a s dětmi.

6 respondentů sdílelo domácnost s partnerem/kou a dětmi, 3 respondenti sdíleli domácnost s rodiči, 3 respondenti sdíleli domácnost s partnerkou, 1 respondent sdílel domácnost s kamarády, 1 respondent sdílel domácnost s manželkou a s dětmi a 1 respondent žil v domácnosti sám.

6.2. JAK RESPONDENTI ROZUMÍ LEGISLATIVNÍ ZMĚNĚ Z ROKU 2010

Někteří respondenti vnímají posun v drogové legislativě a vítají definovanou hranici počtu rostlin, které může pěstitel pěstovat a současně možnost držby malého množství pod hrozbou penalizace.

Jo, jo, jo co se týče držení a pěstování celkem pozitivní krok samozřejmě v rámci vývoje toho vůbec, protože před deseti lety by Ti ještě ukopli hlavu a zavřeli Tě za to.

No to, že je možný to pěstovat v nějakém množství a že pozitivní je i to, že to můžeš držet v nějakém množství, který byť je nějakým způsobem limitovaný, tak furt je to jakoby krok dopředu. (Lamb, 36)

Současně však respondenti sdělují, že legislativní úprava směrem k dekriminlizaci privilegovaných vzorců chování nepřináší pro ně samotné nic podstatného a svým chováním riskují penalizaci, či jiný trest a z tohoto důvodu své chování musí i nadále držet v utajeném režimu.

Nic se mi extra nezměnilo, protože se snažím dávat bacha, určitě je to trochu zklidnění....(Urinal, 35)

Já jsem nezaznamenal nic, furt bych měl bejt opatrněj, nikde se s tím nešpulit, nikde se s tím zbytečně nepředvádět a tak podobně (Hampejz, 41)

Jako úkroku do neznámo kam, je to dekriminlizace, anebo další mírnější restrikce. Trendy ve světě jsou jasné, válka proti drogám moc nefrčí, ale chybí mi jasnější rámeček. Dlouhodobě je tahle země v právním vakuu, tisíce a tisíce přestupců a pachatelů, který nejsou společensky nebezpeční a potenciálně jsou pořád před přestupkovou komisí.(Tukan, 41)

Trošku vím, o čem je řeč asi, jo, pro mě osobně, já to vnímám jako žádnou změnu, pro mě to není změna. Nemyslím si, že to je úlitba malopěstitelům. Možná kdyby moji rodiče to dělali, to bych věřil, že by k tomuhle přihlídlí, ale já to nevidím jako změnu, ty lidi, co to pěstují, berou to furt jako průser asi díky tomu, že nejsou ochotný dodržovat to menší množství. (Birke, 46)

Respondenti v rozhovorech také připouštějí nejasnost hranice mezi přestupkem a trestným činem a to hlavně v případě vypěstování si rostlin konopí, jejich následného sušení a s tím související držby většího než malého množství.

To je zase právě ta blbost tohohle zákona, že já když si vypěstuju kilo trávy, neznamená, že jí spotřebuju do měsíce, já si musím udělat nějakou syslí zásobičku, abych vydržel, tím, že to nejde pěstovat celosezónně, ten moment předzásobením, na to moc nikdo nemyslí (Urinal, 35)

Přijde mi to jako, že se udělaly takový kadeřnický povrchový úpravy, aby to navenek jako vypadalo, že došlo k umírnění a dokonce to nechápu. Pěstovat prostě pár kytiček není trestný čin ale v případě, že tu kytku vezmu, uříznu, začnu jí sušit, tak už se dopouštím trestného činu výroby, což teda nechápu, proč když se zmírnilo to pěstování tak trestnej čin je ta druhá fáze, ta do toho trestného činu toho člověka prostě naválí. (Cubesh, 36)

Nevím, já vypěstuju pět kytek jako pod přestupkem, ale co dál jako, usuším je, tím pádem budu mít kilo usušené hmoty a to je jako hodně. (MT, 35)

Finanční penalizaci pak chápou také jako likvidační a neúměrnou ve vztahu ke spáchanému přestupku a zmiňují současně obavu z vymáhání práva, respektive obavu z lidského faktoru, který ovlivňuje pohled interpretující osoby v rámci procesu vymáhání práva.

A pak prostě jestli jsem to dobře pochopil, tak jde o to, že i tím, že to přesunuli z trestnejch činů do těch přestupků, tak pouze jde jenom o to prostě, aby ty uživatele marihuany trestali ne tím, že je budou strašit vězením, který jsou přečpaný ale že je potrestaj finančně, že jim můžou udělit až tu 50000 pokutu, což prostě pro hlavně ty mladý lidi může být likvidační. V 18 letech dostanou 50000 pokutu, tak z toho prostě nemají šanci se nějak dostat.

No legální prostě je prostě mít u sebe prostě gram marihuany pro vlastní potřebu, to jsem pochopil, že za to mě prostě nikdo persekvovat nemůže už, s tím mě jako nebudou popotahovat už, ale je to přestupek a s tím je problém, že když se pak člověk dostane prostě, nechci tady šířit nějaký konspirační teorie, že prostě to bude jakoby zakázka, ale když se člověk dostane k blbýmu úředníkovi na magistrát, kterej se blbě vyspí prostě uvidí nějakou zprávu v televizi, tak může člověka zlikvidovat 50000 prostě za pitomou kytku nebo za pitomýho jointa v kapse. (Cubesh, 36)

Podle mě záleží, kterej jak policajt si to vysvětlí a jak se toho zákona ujme a jak si to bude vysvětlovat holt a navlíkat ten zákon. Držení malého množství je přestupek, což to je právě ten háček, ta sviňárna, že oni, aby na tom vydělali peníze, tak to udělali takhle, že Ti to budou počítat jako přestupek a budou z toho mít oni ty prachy, protože Ty budeš platit ty pokuty. Takže dík za ten zákon. (smích) (Hampejs, 41)

Někteří respondenti také poukazují na rozdílný postoj zákonodárce k marihuaně a alkoholu, který považují jako mnohem nebezpečnější, hlavně ve vztahu k agresivitě.

Fakt do toho moc nevidím, ale mě to všechno připadne postavený na hlavu, když chlast, kterej ničí lidi prostě, ten se může prodávat na každém rohu úplně a můžou ho kupovat lidi nad 18 let, ale stejně víme všichni, jak to chodí. Stačí se jít podívat za barák.

Mě to spíš přijde prostě, že záleží na tom, jak to člověk přijímá. Normálně s tím lidí dokážou prostě žít, fungovat, není to nic prostě špatného tak jako, když se lidí večer nalejou v hospodě. To konopí má oproti alkoholu menší společenské dopad, na agresi, na rozvody. Ono to bylo v tom filmu Samotáři, to teda byl šílenej zhůlka, ale přesně, jak on řek' lidí tady málo hulej', měli by se víc rádi. (Takeshi, 36)

Já nevím, ale můj názor je takovej, že kdyby, kdyby se vyměnil legální alkohol za nelegální marihuanu, tak by se úplně rapidně změnila společnost. Tak by prostě bylo míň agrese, tam jde o to zase, jakým způsobem by byl černej trh s alkoholem (Kojchek, 38)

Z toho okruhu těch kamarádů, který mám, těch kuřáků, tak neznám nikoho, kdo by ubližoval svejm dětem, mlátil doma manželku, nebo něco takovýho, zatímco z okruhu jinejch kamarádů, který užívaj alkohol a tak podobně, tak se to tak děje. A znám i takový případy. Jenom z uživatelů prostě každodenních kuřáků jako jsem třeba já, tak neznám nikoho, kdo by byl agresivní nebo něco takovýho. Ono Ti to i bere samozřejmě, něco Ti to dá a něco Ti to vezme. V tý rovině společenský, to si ubližuje tak ten člověk možná jakoby sám sobě, ale neubližuje ostatním, rozumíš, že si ničíš zdraví tím kouřením, jak to užíváš, že jo. (Hampejs, 41)

Na otázku týkající se názoru na prospěšnost změny legislativy odpovědělo 7 respondentů ano, či spíše ano. Svou odpověď argumentovali hlavně tím, že spatřují v legislativní změně cestu k uklidnění, dekriminálnímu a k oddělení samopěstitele od zbytku černého trhu.

Asi ten rozdíl mezi prodejcem a pěstitelem, to si myslím, že je dobrý. Někam se to šouplo, zase asi, jako, že Ty když si vypěstuješ kilo trávy a nikde a přijdou Ti na to, že sušíš kilo trávy. Ty řekneš, že to je tvoje, že si to pěstuješ pro vlastní potřebu, tak odejdeš maximálně s podmínkou. (Přemysl Oráč, 27)

Myslím, že jo, je to náznak liberálnějšího přístupu. Ve zpřestupnění dřív trestně postižitelného chování

Některý dřív pouze trestný činy se změnilý na přestupky a zákonodárce se pokusil o modernější politiku. Dělá rozdíl mezi různými formami chování. (Tukan, 41)

Asi je to trochu cesta k dekriminálnímu tady tý marihuanový scény, ke který došlo. Je to dobře, že se oddělil ten samopěstitel. Jako nesouhlasím s vietnamskýma velkopěstírnama. Myslím, si, že je dobře, že si pěstitelé mohou těch pár kytek vypěstovat i pro ty mastičky a nejsou jednou nohou v kriminále tím, že chtěj využívat léčivejch látek. (Kvjeta, 27)

8 respondentů naopak změnu legislativy nevnímá jako prospěšnou. Tito respondenti argumentují obecnou nedůvěrou komunity k mírnější restrikci, chybnou interpretací legislativy ve zmíněné komunitě, pokračující opatrností při nakládání s marihuanou a nedostatky legislativy týkající se předzásobení.

Já prospěšnost nevidím, protože lidi si to vykládají trochu jinak a možná jim to spíš uškodí tady v tomhle, protože si myslí, že to, co činí, není až tak nebezpečný, jo. (Birke, 46)

Já na sobě žádné dopad nevidím. No jako lidi si říkají jako, že juchuchů chachacha a myslí si jako, že už to je v pohodě, ale není tomu tak. Je spíš ten okruh lidí stejně opatrný. (Hampejs, 41)

Je to takový nedotažený do konce, no, že to nikam nevede, no, si myslím. Je to nedodělaný, protože spousta lidí neví, na čem je, je to takový neohraničený, není daný konzumentní množství. (Indián, 38)

Ve smyslu vývoje legislativy de lege ferenda se respondenti shodují na tom, že by měl být zákonodárcem zohledněn moment předzásobení v oblasti pěstování pro vlastní potřebu, potažmo že by mělo být pěstování pro vlastní potřebu legalizováno a následně by měla být volena metoda restrikce v rámci další právní regulace. Otázka týkající se vývoje psaného práva nebyla přímým předmětem výzkumu, nicméně respondenti se k tomuto tématu vyjadřovali spontánně během rozhovoru, nebo v rámci poslední doplňující otázky.

Jakoby já si myslím, že je snesitelnější vypěstovat si tři kytky, než chodit po městě a shánět dealera, od kterýho to kupovat jako. Možná by pro stát bylo ještě snesitelnější, kdyby na to měli jakoby nějaký DPHáčko a nebo nějaký, tak jak na benzínu jako. Což by bylo i jakoby pro ně výhodnější a potom bych i chápal to, že by nás za to trestali. (MT, 35)

No myslím si, že by se to mělo nelegalizovat, na to ses ani neptal, ne tak, aby se legalizovaly vietnamský velkopěstírny, ale aby to mělo nějaká pravidla, nějaká restrikce by asi měla přijít až potom, co to bude legalizovaný (Kvjeta, 27)

Povolit prostě vypěstovat si těch 5 kytek prostě na zahradě s tím, že si to člověk nasuší, aby i to předzásobení se bylo součástí toho legálního aktu. Ale na druhou stranu bych byl i pro, aby prostě v případě, že najdou někde velkopěstírnu, kde prostě mají tisíce kytek, tak aby tam ty tresty byly teda opravdu třeba i vyšší. V tom bych problém neviděl. Jde o to, že někdo pěstuje 5000 kytek ve sklepě a má to jenom pro byznys. (Cubesh, 36)

Tak já mám takovej názor, že tady by to měli povolit v nějakým rámci mezí, hlavně by to měli začít pěstovat tady u nás a né to dovážet táhle vodněkad' za těžký prachy (Kopejtko, 34)

Přemejšším právě, já si myslím, že je třeba to konopí tady zlegalizovat v co největší maximální míře, aby se dalo zabránit i tomu černému trhu. A musí se zase nějak šikovně oddělit ty, co to zdravotně potřebujou, pokud to někdo bere a příležitostně to kouří jako já, nebo todlecto, neprodává to, má to na Alzheimeru, nebo todlecto, nepokračuje s tím dál, neprodává to, mají to pro vlastní potřebu – nechat je bejt a zlikvidovat tamto to kšeftování s tím. (Indián, 38)

6.3. ZMĚNA TRHU A CHOVÁNÍ UŽIVATELŮ PO ROCE 2010

Cena marihuany, kterou respondenti výzkumu zaplatili za marihuanu, nebo takovou cenu registrují, se pohybuje v rozmezí 80,00 Kč až 150,00 Kč za gram. Výši ceny ovlivňují vztahy uživatele s prodejcem a v případě opakovaných a stálých transakcí je již její výše pevně daná. Současně respondenti sdělují, že cena 150,00 Kč za gram je dnes obvyklou cenou za indoor marihuanu na trhu.

Smlouvání neproběhlo, prostě cena byla jasně daná s tím, že prostě gram se prodává za tolik, když si vezmeš 5 gramů, tak je to jakoby rodinné balení víkendové, z toho si děláme jako úspěšně srandu, že je to jako rodinný balení a vlastně ta cena je natolik výhodná, to prodává známejm, že chce, když to řeknu natvrdo 150 má třeba člověk, ale kdo se zná dýl, tak ten to má za 120. Někdy i míň. (Cubesh, 36)

Cena jakoby, smlouvání neproběhlo, protože ta jakoby nepsaná cena byla vždycky 200, možná ještě někde je, ale v tom okruhu těch blízkých lidí je to 150 za gram, s čímž souhlasím víceméně. Nebo nějak proti tomu neprotestuju, ale mám štěstí, že v jednom z těch případů ji pořizuju v jakýmkoliv množství od jinýho kamaráda za přímo prodejní cenu 90 korun za gram, což bych platil, kdybych třeba normálně chtěl od 50 gramů vejš a ještě dostanu, když se nekouká jeho přítelkyně dva gramy bokem. (Hranol, 26)

Jedinou výjimkou byla cena 250,00 Kč za gram hašiše v případě jednorázového nákupu této komodity.

Ten hašiš stál 250 Kč za gram. Ale plastik jako černý, takže to jako kvalitní zase bylo. Nebylo to Maroko. (MT, 35)

Respondenti, kteří se zúčastnili výzkumu, prodávali marihuanu svým zákazníkům v rozmezí 40,00 Kč až 200,00 Kč za gram. Vždy záleží na charakteru, jejím objemu a produktu, který je předmětem dané transakce.

Outdoor – jednorázový prodej v rámci přátelských vztahů:

Přišel můj dobrý kamarád, že by chtěl pro svého kamaráda něco. Jestli bych byl ochotný mu něco jakoby prodat, pustit, tak jsme se domluvili na 40,- Kč za gram a vzal si 50 gramů. (MT, 35)

Outdoor – opakované prodeje v rámci mezinárodní sítě:

Za kolik a jaký množství, jo? Tak naposledy to bylo dvě kila, dvě kila deset, nevzpomenu si přesně, no a po devadesáti korunách za gram. To je prakticky přibližně stejný v tom cyklu, stejný objemy, stejný zboží, stejná cena přibližně. Bylo třeba 1900 gramů, vždycky kolem těch dvou kil. (Birke, 46)

Indoor – opakovaný prodej v rámci úzké skupiny přátel – zákazníků (user-friendly):

Kill bill, indoor. Za 1300 korun deset gramů. (Lamb, 36)

Indoor – opakované pře – prodání kamarádovi:

Ty vole, tak to si nepamatuju už, pětadvacekrát jeden za sto pade. To bylo v době, kdy von by to sehnal za 200. (Hranol, 26)

Indoor – opakované prodeje v rámci skupiny přátel (profit na prvním místě):

Určitě tam byli někdy desítky, ne po pytlíku. To je od člověka jako. Jak komu, někomu jsem to dal za dvě kila, někomu za míň. Takže prostě, když to byly tři pytlíky, tak jsem mu to dal pytlík po dvou kilech a vůbec mě to nezajímalo, jestli támhle chodí s mojí ségrou nebo s někým. (Pes, 26)

V oblasti cen a komodit, které figurují na marihuanových trzích, byla zmíněna také cena za řízky – klony indoor marihuany.

Klony z vlastní matkárny distribuované v rámci trhu v ČR:

S tím, že jsem si pěstoval od matek, abych měl na řízky přes všechno, takže celou tu věc jsem si dělal já a dokonce jsem prodával třeba 5000 řízků dejme tomu během tady dvou měsíců jo třech měsíců, takže docela jsem to měl, no, byly požadavky, tak jsem vyhovoval, že, kde jsem mohl, takže i těch 150 korun za řízek bylo docela zajímavých při tom množství. (Birke, 46)

Klony, nakupované v blíže nespecifikované prodejně ve Vídni:

Takže on to získá, tím že si zajede do velkého města a koupí si řízky a vypěstuje si to. Jo, kdy ta cena za ten řízek je asi desetiurová nebo dvanáctieurová, což když chce člověk dobrá semínka, tak dá podobně jako. (MT, 35)

Jeden z respondentů v rozhovoru sdělil, že také prodává vlastní mast vyráběnou z marihuany za víceméně pořizovací cenu dalších komodit potřebných k výrobě.

Nějaký ne úplně nejlepší, nejlepší výpěstky, nebo kde je fakt třeba těch moc semínek, tak dělám, dělám, podle tety Bushky dělám vazelínovou mast, no, kterou teda, se přiznám, dealuju. 50 gramů za 50 korun a 100 gramů za 75, přičemž kelímek stojí 20 korun a vazelína asi taky jo, takže mám na energie asi 10 korun a marihuanu do toho nepočítám jako. (MT, 35)

Pěstování marihuany se rozšířilo i mimo tradiční skupiny pěstitelů. Tento trend je spíše než změnou legislativního rámce způsoben šířením informací o těchto účincích.

No máme tady jednoho bláznivého důchodce, co si loni pěstoval jako samce na léčení jako, takže máme všechno o semeně jak prase.

Určitě, nevím, jestli je to tou změnou zákona, nebo rozšířením informací o tom konopí. A já nemyslím fakt jenomže ty rekreační, ale já myslím tu hromadu jakoby těch důchodců, co si to zkouší indikovat sami. Což by možná potřebovali radši toho doktora, který by jim řekl: „Paní, vy máte ten tlak na hovno, jako pozor na to.“ (MT, 35)

Není to jen vlivem změny zákona, nebo rozvojem technologií, možná je to i rozvojem lidský mysli. Nevím a jako i spousta lidí si teďko pěstuje jenom na mastičky, že, což dřív tolik

nebejvalo a začíná to bejt ta marihuana propagovaná i z lékařského hlediska a lidi si myslí, že to je legální a nevědí, že to je přestupek. Takže mají pocit, že si můžou pěstovat, i moje babička pěstuje teď. (Kvjeta, 27)

No zase nevím, jestli je to způsobený změnou zákona a akcí pět semen, ale spousta i mě blízkých lidí, kteří by mě před lety spíš hnali, dneska pěstuje mnohem hustší kultivary než já a vyrábí si z nich léčiva. (Tukan, 41)

Respondenti zaznamenali v posledních letech obecně rozvoj pěstování pro vlastní potřebu, nebo pěstování v malém množství. Tento trend připisují jednak zvýšení právní jistoty, jednak rozvoji pěstebních technologií, growshopů atd. Vliv na rozvoj pěstování má i nespokojenost s kvalitou marihuany na trhu, nebo příklon k soběstačnosti.

V posledních letech určitě, jestli má na to vliv ta změna zákona, a nebo prostě ta dostupnost těch technologií, rozvoj těch growshopů, ta dostupnost tý technologie, není problém v současné době, když člověk chce si postavit ve skříni, ve sklepě prostě pěstírnu, kde si svejch pět kytek prostě může vypěstovat každý čtyři měsíce, tak si myslím, že tadyto je ten hlavní důvod. (Cubesh, 36)

Já si myslím, že právě jestli to bylo po té změně, ale myslím si, že takových lidí přibývá, který chtěj bejt soběstačný. (Hampejs, 41)

Protože vzrostla sračka opět, na co budeš užívat něco, co už není to, co chceš užívat. (Hranol, 26)

Uživatelé marihuany, kteří jsou současně řidiči motorových vozidel, jsou obezřetnější ve vztahu k možným silničním kontrolám na přítomnost aktivních látek.

Nevím, ale možná se taky změnilo, že teď mají hodně ty testy na řidiče, to se možná trošičku přiosťřilo tohle. Myslím, že si dávaj třeba víc pozor lidi, no, protože spousta lidem okolo už sebrali řidičáky, že jo. Mimochodem včera mého chlapce zastavili policajti a dali mu líznout a nenalízal, i když den předtím kouřil. (Kvjeta, 27)

Jeden z respondentů udává jako změnu v chování uživatelů rozšíření v užívání konopí mezi náctiletými.

Třeba já nevím, jestli je to přímo k tomu tématu jo, ale vím, že za mých časů jako když prostě třeba jsme začínali nebo svým způsobem jsem nějak hulil, tak se mi nikdy, ty vole nestalo, když to bylo před těma pěti, šesti rokama, tak se mi nikdy nestalo – třeba teďka jsme jeli minulej tejden z tý ZOO, ty vole a teď tam přišli školáci, my tam stojíme, jako s přítelkyní tam stojíme, ne ale oni přijdou, my tam stojíme a jdou okolo malý ty vole děti, kterým je třeba patnáct, pipiny a teď: „Jé, to tak voní“. No tohle za mě nebylo, v životě bych na plnej vagón neřval, to tak voní, ve vagónu prostě normálně natvrdo hulily. Že prostě to se taky změnilo. (Pes, 26)

Na chování pěstitelů, kteří se museli přizpůsobit vzniklé situaci po zásazích v growshopech, má po roce 2010 vliv i výkon policejní práce.

Když jsem začal v roce 1998 pěstovat, tak jsme si jezdili pro semínka výhradně do Vídně. Nebo mi je přivezl kamarád z Anglie. Asi je to pak levnější ty semínka tady u nás koupit, což ale po vydařeném zásahu na growshopy jako už je zase jinak, no. (MT, 35)

Rozhovory s respondenty potvrdily existenci tří typů obchodování s marihuanou. Jedná se o obchodování se zahraničními zákazníky, tento obchod probíhá ve větším množství podle předem zpracovaných scénářů osvědčených dlouholetou praxí. Respondent uvádí, že obchoduje s outdoor marihuanou z vlastních i cizích zdrojů s koncovými zákazníky z Německa.

Bud' jsem předal kolo jako rezervu, to jsem jí dal do kufru a nebo si to odvezli oni, nebo si odvezli balíčky marihuany, který jsem samozřejmě, no jasně většinou jsem to měl navážený prostě, bylo to popsáný ty váhy. S tím, že se to převážilo pro jistotu, aby věděli a pak se to vlastně stlačilo a vozili to slisovaný, takže se to obalilo izolepou a nastrkalo do nějakých skryšů.

Jakej druh konopí? já teďka poslední dobou právě outdoory, takže jim to víc vyhovuje takhle. Venkovní kytky, protože tam je to v Německu je takovej trend, jsou nadšený z tohodle. (Birke, 46)

Druhým typem je obchodování ve větších objemech v rámci vnitrozemí. Existenci tohoto typu obchodování potvrdili dva respondenti, kteří sami byli transakcí aktivně účastni v pozici kurýrů.

Já jsem ještě zapomněl, jestli mohu, že jsem dvakrát předával vlastně stovku, to jsem byl jako kurýr. To byl kamarád, se kterým má ty dobrý vztahy a mám vod něj jakoby tu nejlepší marihuanu za ty nejlepší ceny a byl jinej kamarád, kterej jakoby je taky můj dobrej kamarád a ten jakoby zase to potřeboval. Tak jsem to jakoby zprostředkoval a bylo to tak jakoby, že zase u toho jsem měl jako zase nějakou rest, že jsem si bral nějakou svou denní, takže von mi to vodmáz' a ještě mi dal, ještě mi dal kouření na cestu a tady u toho druhýho zase jsme měli něco úplně mimo samozřejmě nějakou marihuanu, a nebo to jo a to jsme jako si pořešili, takže to bylo jako prostě pro všechny jakoby prospěšný. (Hranol, 26)

Třeba jsem to vozil jako i do jiných měst s tím, že mám jakoby tudle práci, takže se pohybuju po tý republice, takže to nebyl problém a třeba přes příbuznýho v rodině, kterej má udělanou na bytě takovoudle věc a maj' to, myslím, že dost jako kvalitní a myslím, že jako v hodně velkým množství, tak to lítali stovky jako. Ale vždycky jsem to udělal tak, že já jsem vod něj měl nějakou cenu prostě těm lidem, co jsem znal, že von si to jenom s nima domluvil a byli z jinýho města třeba, tak jsem jim to napálil prostě i vejš jako za cestu a vůbec mi to nevadilo. (Pes, 26)

Třetí typ obchodování s marihuanou reprezentují transakce v malých množstvích v řádech gramů v rámci malých okruhů zákazníků sdružených kolem pěstitele nebo prodejce. Toto potvrzují jednak respondenti, kteří marihuanu tímto způsobem nakupují, jednak pěstitelé, kteří marihuanu prodávají.

Když on jenom prodává těm svejm známejm za těch mnoho let co má. U něj je to tak, že koupí těch 50 gramů měsíčně, má je u sebe a pak je prodává vlastně svým známým takže třeba 10, 15 lidem jakoby, který má, má je prověřený a pro ně ten servis vlastně zajišťuje. (Cubesh, 36)

Prodává kamarádům, nějaký svojí sortě lidí, ted' neví, co je pro Tebe malý, velký. Víím, že jezdí si k němu kamarádi kupovat třeba deset gramů, ale on to neprodává po půl kilech, nebo todle prostě. (Přemysl Oráč, 27)

Já jsem měl normálně jako po sklizni, po domluvě určitej kruh jako lidí věděl, že něco doma se vytváří, takže po domluvě no. Ale zase jako určitý jako skupině lidí, jo, nikdy to nebylo takový, nebo nikdy jsem to nedělal v takovým rozsahu, vole, že by za mnou jezdili, jezdila tuna lidí. Ani jsem to nechtěl, ani to tak neumím prostě. Ale to, ale normálně v určitým okruhu to někdo věděl a vyzkoušeli. (Pes, 26)

No tak, tak vždycky jenom jakoby i tentokrát úzkej okruh, prostě fakt jakoby osobní známí, no. No normálně prostě se zastaví někdo, přijde jakoby na návštěvu, že jo. A přitom si třeba vezme za nižší cenu, než je na trhu s tím, že do deseti gramů jednorázově. (Lamb, 36)

Trh s marihuanou je negativně ovlivněn distribucí nekvalitní marihuany, jejíž kvalita je diskutabilní. Distribuce takové marihuany je často ovlivněna pouze touhou po zisku. Vliv na tento trend má zřejmě rozsah trhu stran poptávky. Množství nekvalitní marihuany na trhu koresponduje s tendencí udržování výše uzavřených skupin sdružených kolem prodejce, nebo pěstitele. Výhodou pro nakupující je jistota kvality a ceny nakoupeného zboží.

Spousta lidí, co to maj' ve skříních, tak to jedou jenom na kšeft, takže ta marihuana kolikrát není ani tak kvalitní, protože je plná hnojiv a sraček chemických. (Přemysl Oráč, 27)

Kvalita jde dolů, protože když se ten trh zahltí, tak je jasný, že tam bude hromada toho sračkového. Je to jako s jídlem. Vyhledávám kvalitu, to jo, ale když to budu brát obecně, protože to vidím jako uživatel, protože to vidím jiným pohledem než támhle, kdo do toho není zasvěcený, tak prostě celkově jakoby je ta produkce větší ty marihuany, ale prostě není tak kvalitní. Mě to potom samotného naštve, když náhodou přijde jako taková ta třetí vlna, kdy prostě selže ten první kamarád. Selžou ty další dva, co znám a pak už jsou jako takový místa, kde už to není jakoby tak jistý, tam pak koupíš sračku a jseš naštvanej. (Hranol, 26)

Respondenti uvádí, že po roce 2010 zaznamenali rozvoj pěstování marihuany ve velkém u vietnamské menšiny, nicméně nepřisuzují tento trend změně legislativního rámce, nýbrž rozvoji ekonomických vztahů mezi nabízející a poptávající stranou.

Tak Vietnamci, ale to není změnou zákona. (Přemysl Oráč, 27)

Asi jo, asi jo, já co jsem si všim', tak jakože když vykrejou tydlensty pěstírny, tak jsou to Vietnamci, že jo. Takže oni přestali dělat NICE a REEBON a ADIHASH a začali pěstovat trávu. Ty to rozjeli, takže určitě se tam něco změnilo, protože ty začali ve strašným množství, to jsou strašný šupy, co voni jedou. (Kopejtko, 34)

Tak potom přesně jakoby to narůstá, že jo, ten větší trh, takže to znamená, jako, že můžeš začít řešit hromadu věcí jako jsou Vietnamci, který to chrlí přesně vole na rychlíku, aby to prodali, takže ta kvalita už jde dolů. Po tom třeba takovej ten klasicej kuřák už nepůjde zase. (Hranol, 26)

6.4. JAK SE LIŠÍ RIZIKA SPOJENÁ S RŮZNÝMI ZPŮSOBY OBSTARÁVÁNÍ MARIHUANY (SAMOPĚSTOVÁNÍ, ČERNÝ TRH AJ.)

Sdílení marihuany je zažitým a pravidelným vzorcem chování uvnitř skupin marihuanových uživatelů. Sdílení je považováno za normu v těchto skupinách, i když uživatelé vnímají trestnost tohoto vzorce.

Když prostě lidi spolu hulí jointa, tak je ta asi pocit důvěry, pospolitost, tak to muselo asi vzniknout ne? Porozumění. (Kojchek, 38)

Nesčetněkrát za tu dobu, co hulím jsem trávu do ruky v různých podobách dostal s úsměvem na tváři toho, kdo mi jí podával a tak se snažím dál v podobným chování pokračovat. Bohužel je to kriminální de lege lata. (Tukan, 41)

Rizika, která pramení z možné trestnosti sdílení, respondenti nevnímali, nicméně marihuanu ve skupinách kouří na bezpečných místech a v okruhu svých přátel.

Trestněprávní rozhodně ne, protože by nás tam nikdo nehledal. No spíš jsme řešily to, aby ty dámy postarší jsme nepohoršovaly jako, takže jsme byly kousíček dál. (Kvjeta, 27)

Ne, ne, tady to je fakt spíš klubová jako záležitost, můžu říct, takže tam, tam asi tyhle rizika vůbec nepociťujem'. (MT, 35)

Pokavaď to člověk nekouří s neznámýma lidma prostě na veřejných místech, tak to riziko je podle mne minimální nebo až žádný. (Cubesh, 36)

Pokud se v kruhu uživatelů vyskytuje cizí osoba, většinou se jedná o známého některého z přítomných uživatelů.

Když s náma na koncertě kouří někdo neznámej, většinou to funguje tak, že fakt je tam nějakej známej, někdo ho (neznámýho) přivede, tím pádem přebírá část tý zodpovědnosti za něj. (Urinal, 35)

Asi jo, myslím si, že se to stalo určitě, jako, že někdo šel s náma jakoby kouřit, kouřit ten joint, ale zas to nebyl nikdo úplně cizí, takže ona ho přijala ta společnost ostatní. Vždycky tam byl někdo kdo, s kým tam přišel, takže to nebylo jakoby, nebyl to nikdo jakoby z venku z ulice, že bysme ho nikdo neznali, jo. (MT, 35)

Běžným jevem při sdílení je, že více uživatelů nabízí ke konzumaci svou marihuanu. Modus operandi je potom takový, že se buď kouří více jointů najednou, nebo se kouří jointy v intervalech po sobě.

Jak říkám, jeden vzorek nám tam někdo donesl, nebo někdo z nás zapomněl, od koho ho dostal, ten jsme hulili nejdřív a pak, když jsme se ve zkušebně střídali, tak ubalil kolega svůj nějaký indoor a nabídl nám. (Tukan, 41)

Pak v tu chvíli většinou to fungovalo tak, že prostě všichni ubalili a pak se venku sešlo víc lidí prostě a každý měl svého jointa a prostě udělalo se takový větší kolečko, kde rotovalo víc těch jointů a pak se všechno pěkně smíchalo na jednu hromadu. (Cubesh, 36)

Respondenti výzkumu vnímají rozdílnou míru rizika při pěstování marihuany pro vlastní potřebu, než při jejím shánění na černém trhu. Zákonem privilegovaný skutek pěstování v malém množství resp. tolerovaného počtu rostlin se jeví jako rizikovější než participace uživatele na černém trhu.

Hmm, tak pokud Tě dealer neobere, tak si nakoupíš a máš vystaráno. Jaký je riziko, že Tě někdo chytne s množstvím menším než malým? Ale zapnout doma skříňku, nebo vypěstovat půl kila venku a pak to sušit už může bejt při případným postihu nepříjemný. Chovat se přijatelněji a nepodporovat ilegální trh taky není legální. Tam cítím tu velkou rezervu dnešních zákonů. Policie tvrdí ústy svých šéfů, že proti uživatelům a malopěstitelům tolik nezasahuje, ale v tom nespátřuji jistotu. (Tukan, 41)

Větší rizika bych teda viděl v tom pěstování pro vlastní potřebu, tam už se Ti může stát, že kvůli nějakému odběru elektřiny na Tebe přijdou a hrozí Ti prostě nějaký vojeby. (Hranol, 26)

Asi riziko je velice rozdílné, kdybych se vžil do uživatele, tak asi bezpečnější je to shánět, si myslím aj, protože tady jsou postižený jenom ti, co to prodávají jako. Po těch, co kupují, se většinou ani tak nejde, ta držba pak, to už je další věc, ale pokud kupují jenom malý množství, jo. (Birke, 46)

Někteří respondenti považují pěstování za etičtější způsob obstarávání marihuany, než její nákup.

Jako mě osobně nepřijde nic špatného na tom jako, když si koupím semínko, nebo když si zasadím semínko a vypěstuju si kytku, jo. Ale platit z toho nějakýho borce, co živí jakoby jenom tím, že to prodává jakoby po gramech, tak to já si myslím, že už to není jako úplně košer a navíc, když už to člověk prodává po gramech, tak už to prodá komukoliv. (MT, 35)

Pěstovat je pro mě snazší cesta a myslím si, že i morálně lepší (Urinal, 35)

Současně respondenti rozlišují vyšší míru rizika prodejce než u samopěstitele. Důvodem je jednak pravidelná frekvence transakcí s množstvím zákazníků, vyšší pravděpodobnost úniku informací směrem k policii, a vyšší sazba trestů za naplnění kvalifikované skutkové podstaty.

V tom rozhodně je riziko u toho prodejce větší, protože prodejce nikdy vlastně neví, komu to prodává pokavaď to prodává komukoli, tak se vystavuje riziku, že bude... v trestnosti rozhodně. (Cubesh, 35)

To určitě, malopěstitel sebezásobitel nepáchá i ve větším množství tak kvalifikovanej delikt jako prodejce. (Tukan, 41)

No tak samozřejmě, liší asi toho prodejce, protože se potkává s více lidma, kterejm to nabízí a prodává, takže se liší pravděpodobnost, že ho někdo propálí. (Hampejs, 41)

Motivace pěstitelů k pěstování marihuany je různá. Samopěstitelé jsou motivováni zvědavostí, soběstačností, často též nespokojeností s kvalitou marihuany na trhu, také se distancují od černého trhu. Uvedené motivy doprovází i jiné než materiální pohnutky, např. tradice a vztah k pěstování. Obdobně je tomu tak u pěstitelů, kteří prodávají marihuanu v rámci malých uzavřených skupin.

To je prostě okruh lidí, kterej, pro kterej, tenhleten to má třeba pro vlastní potřebu sám, protože asi byl nespokojenej s nějakou prostě tou kvalitou, že jo, marihuany na trhu, protože sám jakoby v tomhle je takovej ten požitkář, kterej prostě si fakt jako vyhledává, že jo, jakoby nějakou kvalitu. Tak to začal sám pěstovat, sám se vo to začal zajímat a nějakou úroveň to má. (Hranol, 26)

Ze zvědavosti nejdřív. Protože vím, co kouřím, vím co to je, co tam bylo za zeminu, nejsou s tím spojený nějaký velký finanční náklady, ale vím co konzumuju. (Indián, 38)

Nevím...finanční důvody, kvalita, to je asi jako kdyby ses zeptal, proč jsem začal hulit. (Kojchek, 38)

Oslovení pěstitelé marihuany spatřují rizika hlavně v publicitě, a to z důvodu možných problémů s orgány vymáhajícími právo v případě odhalení, nebo z důvodu krádeže marihuany ze strany jiných konzumentů (řady těchto konzumentů už netvoří pouze tradiční uživatelé marihuany).

Tak samozřejmě je v tom riziko, když ti to chytanou, nebo todlencto. Když Tě s tím chytanou, tak bude průser, no. Ale doufám, doufám, že kdyby náhodou k tomu došlo, že nikdy jsem nebyl trestanej todlencto, takže bych maximálně dostal podmínku a vzali by to. (Kopejtko, 34)

Vnímám riziko, že se to může provařit a že mě můžou sebrat, tím já ohrožuju rodinu, v pěstování překračuju určené množství a mám vymyšlenou teorii, že se v tom svezu i stará, ona taky konzumuje, tak pěstuju jako i na ní, ona o tom ví. (Urinal, 35)

Tak samozřejmě tam může být nějaký pitomec jakoby, kdo toho člověka udá, že pěstuje. Potom má nějaký popotahovačky s kriminálkou, výjezd do služebny jako, plivání na nějaký papírek a problémy jakoby s tím spojený. Popřípadě soud a pokuty a nebo vazby. (MT, 35)

Horší se to, je to, co se týče jakoby ve volný přírodě, je to hodně špatný, protože teďkon je to takový, dřív to nikdo neznal tu rostlinu, takže si toho moc nevšimli. Teď už po tom jdou cíleně feťáci, hledají cíleně někomu prostě, kde sklídit pole. A zase teďko, na druhou stranu už se blíží to, že to nemusí být feťáci, nebo nějaký takovýdle lidi, ale lidi už to znají a už ví, že se z toho dají dělat i mastičky, že se z toho dá dělat cokoliv, takže teď to třeba taky už ti to seberou. To se taky stalo kamarádovi, že mu to sebrali starší lidi ze zahrádky, sousedi, babča s dědkem. (smích) (Indián, 38)

Riziku dopadení nebo riziku krádeže pěstitelé předcházejí většinou eliminací publicity a kamufláží v případě pěstování outdoor či ve skleníku.

No tak zamaluju to vápnem a nikde vo tom nemluví, ale všichni to vo mně ví tady vokolo a a sami už teď chodí, že to chtějí taky do skleníku, protože to chtějí samozřejmě na mastičky a no. (Kopejtko, 34)

Nemluvit, nekomunikovat, neukazovat, neříkat nic. (Lamb, 36)

Kamufláž, snažím se to schovat, mám to na stranu, aby to nebylo na očích + vím, že oba sousedi, který se mnou sousedí, o tom ví a tolerují to už roky. (Urinal, 35)

Se s tím nikde nechlubím. (Kojček 38)

Náklady a jejich skladba se u respondentů - pěstitelů liší v závislosti na způsobu pěstování, druhu používaných hnojiv a dalších aditiv. Vliv na náklady mají i vazby mezi aktéry na pěstitelské scéně.

Tabulka 2: Náklady pěstování respondentů-pěstitelů

jméno	množství - poslední rok	Náklady	cena/1 g	způsob
URINAL	1 kg	1 000 Kč	1 Kč	outdoor
KOJČEK	do 1000 g	Neví	neví	indoor
INDIÁN	500 g	500 Kč	1 Kč	outdoor
MT	1000 g	2 000 Kč	2 Kč	outdoor
BIRKE	2000 g	15 000 Kč	7,50 Kč	outdoor
PŘEMYSL ORÁČ	1000 g	300 Kč	0,30 Kč	outdoor
PES	100 g	Neví	neví	indoor
KOPEJTKO	1500 g	0 Kč	0 Kč	outdoor
LAMB	2000 g	Neví	50 - 70 Kč	combi
TUKAN	20 g	70 Kč	3,50 Kč	outdoor

7. DISKUZE

7.1. DISKUZE METODOLOGICKÝCH PROBLÉMŮ

Limitujícím faktorem pro výzkum mohl být výběr vzorku respondentů, respektive výběr respondentů pouze ze dvou regionů (Jihovýchodní Morava a Severozápadní Čechy). Počet respondentů v podobných studiích bývá také vyšší, například studie Transformation of Marijuana markets in the Czech republic Zábranského a Běláčkové z roku 2014 pracovala s celkem 63 respondenty a 2 fokus skupinami a tito respondenti pocházeli z různých regionů České republiky.

Metoda výběru pomocí snow-ball technique (technika sněhové koule) nezaručuje reprezentativnost a to vzhledem k nominaci zkoumaných osob uvnitř populace, která má svou vnitřní strukturu. Nicméně právě pro potřeby zkoumání ve skrytých populacích se jedná často o jediný možný způsob sestavení vzorku respondentů (Ferjenčík, 2010). Výsledkem metody výběru a velikosti vzorku bylo, že většina respondentů se řadí k pěstitelům a uživatelům marihuany, kteří interagují v rámci marihuanových transakcí v malých uzavřených skupinách.

Dalším limitujícím faktorem může být fakt, že vzhledem k citlivosti tématu nemuseli respondenti odpovídat pravdivě. Částečně se tento problém eliminoval kladením rozvíjejících otázek.

7.2. DISKUZE VÝLEDKŮ

Vzhledem k výše uvedenému složení vzorku respondentů je zajímavé zjištění o cenách indoor marihuany v rámci uzavřených skupin sdružených kolem pěstitele-prodejce. Respondenti uvádějí cenu takového produktu mezi 90,00 až 150,00 Kč. Nejnižší cena se vyskytuje ve výzkumu pouze u jednoho respondenta, ostatní respondenti udávají rozmezí 120,00 až 150,00 Kč. Cena produktu je tak v těchto skupinách nižší oproti běžně uváděné odhadované ceně produktu 180,00 Kč (medián 166,00 Kč) v ČR (Mravčík et al., 2014) Nicméně je potřeba podotknout, že uvedená nižší cena produktu vychází z konkrétního složení souboru respondentů, kteří marihuanu nekupují na otevřené drogové scéně.

Většina respondentů popisuje nákup marihuany v rámci uzavřených přátelských okruhů jako výhodný a to z několika důvodů. Jsou spokojeni s kvalitou produktu, s množstvím a cenou produktu. Prodejce pak většinou prodejem marihuany pokrývá svou spotřebu, případný zisk investuje do nákupu další technologie a pokrývá běžné životní náklady. Tyto skupiny se dají z kriminologického hlediska zařadit do skupin komunit uživatelů drog s drobnými dealery (Marešová, 2003). Nebezpečnost takových skupin v případě pěstování a prodeje marihuany je však mnohem nižší, než je tomu třeba u bytové výroby a distribuce pervitinu. Přestože

Marešová spojuje pěstitele marihuany a vařiče pervitinu do jedné skupiny pachatelů, autor se domnívá, že pěstitelé a uživatelé marihuany jsou pro společnost méně nebezpeční, např. z důvodu eliminace zisků ilegálních struktur působících na trhu s marihuanou (Běláčková & Záborský, 2014). Současná právní úprava však při kvalifikovaném nakládání s drogami jednotlivé substance nerozlišuje. Prodej marihuany v rámci uzavřených malých okruhů, ale i pouhé předání jointa tak může být kvalifikováno jako trestný čin podle § 283 Nedovolená výroba a nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy. V případě opakovaných prodejů pak může být toto chování kvalifikováno podle odst. 2 uvedeného trestného činu a tresty se v případě nepodmíněného odsouzení mohou pohybovat v rozmezí 2 až 10 let odnětí svobody.

Typologie pachatelů podle Marešové (2003) uvádí další skupiny pachatelů drogové trestné činnosti, jedním z nich je mezinárodní prodej, jehož charakteristiky splňuje ze zkoumaného souboru 1 respondent, který obchodoval v rámci mezinárodní organizované skupiny pravidelně množství marihuany 2 kg.

Poslední skupinou pachatelů jsou pak pachatelé trestné činnosti, která je spojena s výrobou a distribucí drog na našem území. Do této skupiny pachatelů autor přiřadil 2 respondenty, kteří v pozici kurýrů předávali množství marihuany o objemu 100 g.

V případě pěstování rostlin marihuany pro vlastní potřebu v množství do 5 rostlin páchá pěstitel přeštek a toto chování může být penalizováno podle zákona o přestupcích až do výše 15 000,00 Kč. Přestože jeden z respondentů se ve svých odpovědích na otázky mýlil, když uváděl, že výše penalizace je až 50 000,00 Kč, lze souhlasit s jeho tvrzením, že podobný finanční postih může být nepříjemný a může způsobit problémy v socio-ekonomické rovině. Všichni respondenti byli v rámci rozhovoru seznámeni s aktuálním zněním platné právní úpravy včetně změn týkajících se stanovených malých množství marihuany a dalších drog na základě stanoviska trestního kolegia Nejvyššího soudu ČR. V tomto ohledu splnil výzkum i další úkol, který nebyl přímo stanoven, a tím je edukace cílové skupiny respondentů.

Zásadní otázku pak výzkum rozkryl v oblasti tzv. předzásobení samopěstitele. Většina samopěstitelů vykazuje znaky pravidelných těžkých a dlouhodobých kuřáků marihuany (Miovský et al., 2008) a jejich celoroční spotřebu v případě pěstování může pokrýt sklizeň. V momentě sklizně mají však respondenti oprávněné obavy ze spáchání trestného činu přechovávání omamných a psychotropních látek podle ustanovení § 284 v množství větším než malém a vystavují se riziku podmíněného či nepodmíněného trestu v závislosti na charakteru spáchaného skutku, resp. množství přechovávané-sklizené marihuany a předcházející kriminální kariéře atd. Přijatelnější vzorec chování v podobě kvalifikovaného trestného činu, který nijak nesouvisí s participací na černém trhu s marihuanou, pak může být z pohledu možného trestu pro pěstitele nebezpečný. Hraniční množství přechovávané marihuany pak zcela neodpovídá možným potřebám pěstitelů-uživatelů.

8. IMPLIKACE VÝSLEDKŮ

Výsledky výzkumu mohou být přínosné v tom, že přináší pohled do specifického prostředí uzavřených marihuanových trhů, do skupin, které se sdružují kolem pěstitelů. V rámci dalšího vývoje legislativy potažmo drogové politiky pak lze hovořit o potřebě oddělit tento druh chování od primární drogové kriminality páchané podle § 283. Nastavení národní legislativy tak bude vyžadovat další liberalizaci směrem k dekriminálníci, spíše depenalizaci některých vzorců chování, které jsou dnes považovány za trestné činy.

Podobně by měl být subjekty, které mají v gesci směřování drogové legislativy, zvážen model předzásobení a změny hraničních hodnot v případě pěstování marihuany pro vlastní spotřebu.

Jako vhodné se jeví i případné zavedení praxe social clubů a nastavení podmínek pro jejich fungování a oddělení přijatelnějších vzorců od kvalifikované drogové kriminality.

Z pohledu dalšího výzkumu je vhodné pokračovat ve follow up studii za zachování etických požadavků takové studie. Rozhodně by měla být podobná studie aplikována na další regiony ČR a jiné typy aktérů na marihuanových trzích z hlediska věku, či socio-ekonomických ukazatelů.

Během studie byly několikrát zmíněny otázky psycho-sociálních aspektů a vzorců užívání ve skupinách uživatelů, které by mohly být předmětem další studie.

9. ZÁVĚRY

Hlavním poznatkem výzkumu je pokračující klesání ceny marihuany na trhu. V malých uzavřených skupinách je marihuana obchodována v cenách maximálně 150,00 Kč za gram. Způsob obchodování s marihuanou v malých uzavřených skupinách sdružených kolem pěstitele a pěstování marihuany jsou trendy, které eliminují nákup nekvalitního zboží na černém trhu a kontakt s otevřenou drogovou scénou.

Způsob pěstování outdoor je stále rozšířený, ačkoliv pěstování marihuany tímto způsobem přešlo z otevřených prostranství na soukromé pozemky. Výnosy z tohoto způsobu pěstování mohou být vysoké a kvalita takto vypěstované marihuany také a to díky možnostem získání kvalitních semen, nebo klonů a hnojiv. Pouze výjimečně je takto vypěstovaná marihuana obchodována. Zaznamenaný případ obchodování outdoor marihuany však ukazuje na trend vývozu marihuany za hranice ČR a o zájem konzumentů v Německu o outdoor marihuanu kvůli jejímu účinku.

Současná legislativa nemá vliv na chování uživatelů ani pěstitelů. Rozvoj pěstování pro vlastní potřebu je způsoben spíše rozvojem a dostupností pěstebních technologií, příklonem k obchodování v rámci uzavřené scény malých skupin a touhou po soběstačnosti za současné minimalizace nákladů. Prospěšnost změny legislativy lze spatřovat v uklidnění situace, vykročení k liberálnějšímu modelu kontroly a stanovení hraničních norem.

Rizika pěstitelů, kteří dodržují stanovený počet 5 rostlin, spočívají v překročení množství hmoty, kterou sklídí. To v každém případě několikanásobně překračuje limity přechovávání pro vlastní potřebu stanovené zákonem. Současně se obávají rizika publicity z důvodu stále zákonem regulovaného chování a z důvodu možného zcizení vypěstované marihuany.

Pěstování konopí se rozšířilo díky marketingovým akcím growshopů, šíření informací o léčebných účincích marihuany a dostupnosti pěstebních technologií i mimo tradiční skupiny pěstitelů, kuřáků marihuany. Jedná se o osoby, které pěstují marihuanu převážně pro její léčebné účinky a vyrábějí z marihuany masti a tinktury.

Seznam použité literatury:

- [1] Běláčková, V., Zábanský, T. (2014). Transformation of the Marijuana Market in the Czech Republic – from Free-of-charge Outdoor Cannabis to a Competitive Market in Indoor Products. *Adiktologie*, 14 (4)
- [2] Běláčková, V., Maalsté, N., Zábanský, T., Grund, J. P. (2015) “Should I Buy or Should I Grow” How drug policy institutions and drug market transaction costs shape the decision to self-supply with cannabis in the Netherlands and the Czech Republic *International Journal of drug policy* 26/2015
- [3] Decorte, T., Potter, G.W., Bouchard, M., (2011). *World Wide Weed: Global Trends in Cannabis Cultivation and Its Control*, London, Ashgate publishing
- [4] Ferjenčík, J. (2000, 2010). *Úvod do metodologie psychologického výzkumu*. Praha: Portál
- [5] Ferri, M., Bo, A., (2012) *Úkol drogy 23 Luxembourg: EMCDDA*
- [6] Global Commission on drug Policy, (2011) „~~War~~ on Drugs“, from [http://www.globalcommissionondrugs.org/wp-content/themes/gcdp_v1/pdf/Global Commission Report English.pdf](http://www.globalcommissionondrugs.org/wp-content/themes/gcdp_v1/pdf/Global%20Commission%20Report%20English.pdf)
- [7] Marešová, A. (2003) Souhrn poznatků z analýz vybraných trestních spisů k drogové kriminalitě. *Trestní právo* 11/2003, str. 12-14
- [8] Miovský, M., Bláha, T., Dědičová, M., Dvořáček, J., Gabrhelík, R., Gabrielová, H., Gajdošíková, H., Hanuš, L. O., Horáček, J., Krménčík, P., Kubů, P., Miovská, L., Ouštěcká-Neradová, A. B., Nerad, J. M., Radimecký, J., Ruman, M., Sivek, V., Šejvl, J., Šulcová, A., Vacek, J., Vopravil, J., Vorel, F., Zábanský, T. (2008). *Konopí a konopné drogy, adiktologické kompendium*, Praha: Grada
- [9] Mravčík, V., Pešek, R., Horáková, M., Nečas, V., Chomynová, P., Šťastná, L., Grolmusová, L., Kiššová, L., Fidesová, H., Nechanská, B., Vopravil, J., Preslová, I., Doležalová, P., Koňák, T. , (2011) *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2010 [Annual Report on Drug Situation 2010 – Czech Republic]*. Praha: Úřad vlády České republiky.
- [10] Mravčík, V., Chomynová, P., Grohmannová, K., Nečas, V., Grolmusová, L., Kiššová, L., Nechanská, B., Sopko, B., Fidesová, H., Vopravil, J., Jurystová, L. (2014) *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2013 [Annual Report on Drug Situation 2013 – Czech Republic]* Mravčík, V. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky
- [11] Rosmarin, A., Eastwoodová, N., (2012) *Tichá revoluce: Praktické uplatňování politiky dekriminálníce drog v různých zemích světa*. Praha, Úřad vlády České republiky
- [12] Sackett, D. L., Rosenberg, W. M., Gray, J. A., Haynes, R. B., (1996) Evidence-based medicine: what it is and what it isn't, *British Medical Journal*, 312 (7023), s. 452–454. from <http://www.bmj.com/content/312/7023/71>

[13] Nejvyšší soud ČR, (Tjpn 301/2013) úplné znění stanoviska from <http://www.nsoud.cz>

[14] Zeman, P., Gajdošíková, H. (2010) Zaostrěno na drogy 1, Nový trestní zákoník, změny v postihu (nejen) drogové kriminality. Praha: Úřad vlády České republiky

Seznam tabulek:

Tabulka 1: Posloupnost jednotlivě vedených rozhovorů

Tabulka 2: Náklady pěstování respondentů-pěstitelů